

Pozen prelet rdečih lastovk *Hirundo daurica* v severni Dalmaciji

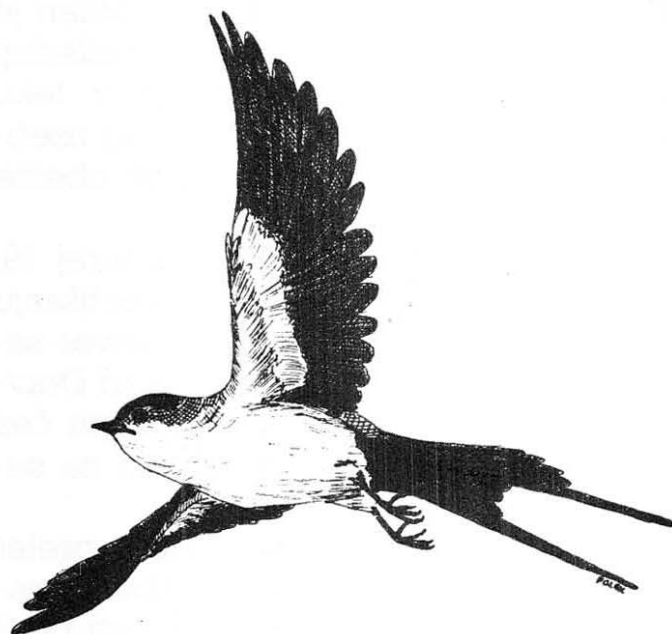
Late passage of Red-rumped Swallows *Hirundo daurica* in Northern Dalmatia

Mauricio STIPČEVIĆ

Dne 5. 11. 1990 sem okrog desetih obiskal majhen zaliv na morski obali v južnem delu Zadra. Ob hladnem in oblačnem vremenu je pihal umirjeni južni veter. Sprehajajoč se po obali sem opazil v zraku pet lastovk. Presenečen sem opazil, da imajo jurice in zatilje rjasto rdeče barve, grla pa rumenkasta. Pet rdečih lastovk je letalo nizko, pri tem pa so lovile drobne žuželke. Pri treh se je videlo, da imajo robna repna peresa krajša, po čemer sklepam, da so predstavljale družino. Opazoval sem jih pol ure.

Rdeče lastovke so bile v sosednjih deželah opazovane najkasneje 22. 9. 1983 v Makedoniji (Dijksen in Dijksen 1986). Na Hrvaškem so bile videne najkasneje 20. 10. 1954 v Dubrovniku (Tutman 1956). Pojavljanje teh lastovk v začetku novembra smemo najbrž pripisati poznemu gnezdenju, ki ga je zagotovo povzročilo ponavljajoče se gnezdenje zaradi propada prejšnjega legla. V severni Italiji je pri Udinah nek par rdečih lastovk gnezdil še 24. 10. 1982 (Genero 1983). Ta par je po speljavi mladičev lahko poletel proti jugu šele v začetku novembra, kar je primerljivo z opazovanjem v Zadru.

Nedvomno so zakasnele selivke priletele iz južnoevropskih gnezdišč nekje v Italiji, Sloveniji ali Hrvaški, ki so vsa na severnem robu areala v zahodni palearktiki. Severne populacije, h katerim pripadajo tudi evropske, se običajno selijo posamično ali v majhnih skupinah skupaj z drugimi vrstami la-

stovk iz družine Hirundinidae. Glavnina jesenskega preleta preko Gibraltarja poteka v septembru in se nadaljuje v oktobru. Nekoliko prej se odpravijo na pot vzhodne populacije zahodne palearktike. Iz Turčije odletijo konec septembra, a na Cipru je glavni prelet od konca avgusta do sredine septembra (Cramp et al. 1988).

V Dalmaciji je mogoče videti zadnje kmečke lastovke *Hirundo rustica*, breguljke *Riparia riparia* in mestne lastovke *Delichon urbica* konec septembra in rekdokdaj v začetku oktobra. To pa pomeni, da je bila opazovana skupina lastovk prisiljena leteti večji del poti, če ne celo pot proti prezimovališču, sama. S tem so izpostavljene dvojnemu tveganju: niso tako varne pred plenilci (Perrins in Birkhead 1983) in pred slabim vremenom, čemur bi se

izognile, če bi se na pot odpravile pravočasno (Elkins 1988).

Rdeča lastovka je kot termofilna vrsta manj prilagodljiva naglim in popolnim vremenskim preobratom (Cramp et al. 1988). In kakšni so razlogi za pozno gnezdenje rdeče lastovke v severnem Sredozemlju? Eden je globalno povečanje temperature v Južni Evropi (Wicht 1978), drugi pa bi lahko bil ta, da se je ta vrsta lastovke prilagodila na nekoliko hladnejše podnebje. Temu v prid govori pozno gnezdenje na severnem robu njenega areala, v severni Italiji. V Grčiji in Bolgariji namreč rdeče lastovke gnezdiijo le do konca julija, v Španiji pa do septembra (Cramp et al. 1988). (prev. I. G.)

LITERATURA

CRAMP, S. (ed.) (1988): The Birds of the Western Palearctic, Vol. V. Oxford University Press, Oxford.

DIJKSEN, A., DIJKSEN, S. (1986): Ornithological Observations in Macedonia, Yugoslavia, in Autumn 1983. *Larus* 36-37: 265-282.

ELKINS, N. (1988): Weather and Bird Behaviour. T and A D Poyser, Calton.

GENERO, F. (1983): La Rondine rossiccia *Hirundo daurica* nidifica in Friuli. *Rivista Italiana Ornitologia* 53: 77-79.

PERRINS, C. M., BIRKHEAD, T. R. (1983): Avian Ecology, Blackie, Glasgow.

TUTMAN, I. (1956): Podaci o opažanjima lastavice pećinske, *Himudo daurica* (L.) u Dubrovniku. *Larus* 8: 154-154.

WICHT, U. (1978): Zur Arealausweitung der Rötelschwalbe *Hirundo daurica* in Europa. *Anz. orn. Ges. Bayern* 17: 79-98.

POVZETEK

Dve odrasli in tri mlade rdeče lastovke, družina torej, so bile 5. 11. 1990 opazovane v Zadru. To je najkasnejše opazovanje te vrste na Hrvaškem in na ozemlju sosednih držav. Družina je očitno kasnila na poti v afriško prezimovališče zaradi

poznega gnezdenja. Ker so vse vrste lastovk, s katerimi rdeča lastovka potuje skupaj, medtem že odletele in so celo morda medtem že dosegle prezimovališče, je takšno selitveno vedenje nenavadno. Po poznem gnezdenju (v severni Italiji) in poznem preletu (severna Dalmacija, četudi le na osnovi dveh primerov, lahko domnevamo, da se vrsta prilagaja na nekoliko hladnejšo klimo. Upoštevati pa moramo tudi dejstvo, da se Sredozemlje v celoti segreva.

SUMMARY

Two adult and three fledgling Red-rumped Swallows, evidently a family group, were observed on 5th November 1990 at Zadar in Northern Dalmatia. This is the latest appearance of this species in Croatia and its adjacent states. The family group has been late on autumn migration towards African winter quarters clearly due to a late or delayed breeding. As all swallow species departed and disappeared from Northern Dalmatia already a month ago, five Red-rumped Swallows were now forced to overfly at least part or perhaps the entire migrational distance alone in the absence of other swallows. This is a very unusual behaviour, for they otherwise migrate in flocks composed of other swallow species. Although this is just one of the few recorded cases of late breeding (in Northern Italy) and late presence (in Northern Dalmatia) in this part of Europe, this may speak in favour of the supposition of a greater adaptability of this thermophilic species on somewhat cooler climate.

Mauricio Stipčević, Marka Marulića 29,
57000 Zadar, Croatia

ČRNA ŠTORKLJA

Prosim za podatke o črni štoklji *Ciconia nigra* v Sloveniji. Rabil jih bom za njeno predstavitev na simpoziju v Latviji aprila 1993. *Janez Gregori, Prirodoslovni muzej Slovenije, Prešernova 20, p.p. 290, 61001 Ljubljana.*